

Saksframlegg

Organ:	Møtedato:	Saksnr.:	Ansvarlig for sak:
SG	07.12.2023	06/23	Sekretariat/TFK/BPS
AKG	22.01.2024	06/24	Sekretariat/TFK/BPS
SG	05.02.2024		Sekretariat/TFK/BPS

Tittel

Bompengetakster og finansiering

Hva saken gjelder

Saken gjelder forslag om justering av bompengetakster i bypakken:

- Justering av takster i henhold til utvikling i konsumprisindeks
- Reduksjon av elbilrabatt fra 50 % til 30 %.

Forslaget om justering av bompengetakster er knyttet til observert negativt inntektsavvik mot bypakkens forutsatte inntekter, og foreslås for å sikre en bedre balanse mellom bypakkens inntekter og bypakkens prosjektkostnader.

Saken er en oppfølging av BVA sak 06/23 «Finansiering».

Forslag til beslutning

AKG anbefaler at styringsgruppen gjør følgende beslutning:

1. Styringsgruppen legger til grunn at Stortingsproposisjon 99S (Prop. 99S) er førende slik at bompengetakstene indeksjusteres i takt med utvikling i konsumprisindeks. Styringsgruppen gir bompengeselskapet fullmakt til å gjennomføre prisjustering når utviklingen utgjør en hel krone mot gjennomsnittstaken, begrenset oppad til prisstigningen. Styringsgruppen får saken til orientering ved justering.
2. Styringsgruppen gir sin tilslutning til at rabatt for elbiler i takstgruppe 1 justeres fra 50 % til 30 %. Rabattjusteringen innføres fra og med *1 januar 2025 / 2026 / 2027*.

Bakgrunn

Bypakkens investeringsprosjekter medfinansieres av bompenger. Beregnet bompengeinntekt i Prop. 99S ble estimert til 3,8 mrd. 2021-kr.). Jamfør utvikling i KPI tilsvarer dette 4,3 mrd.2023-kr.

Erfaringstall hittil i bompengeneinnkrevningen viser en inntektssvikt for bompenger på om lag 17 % målt mot estimerte inntekter i Prop. 99S. Inntektssvikten er økende over tid, i takt med økt avvik mot utvikling i konsumprisindeks, i takt med økt elbilandel og i takt med økt avvik mot estimert gjennomsnittstakst.

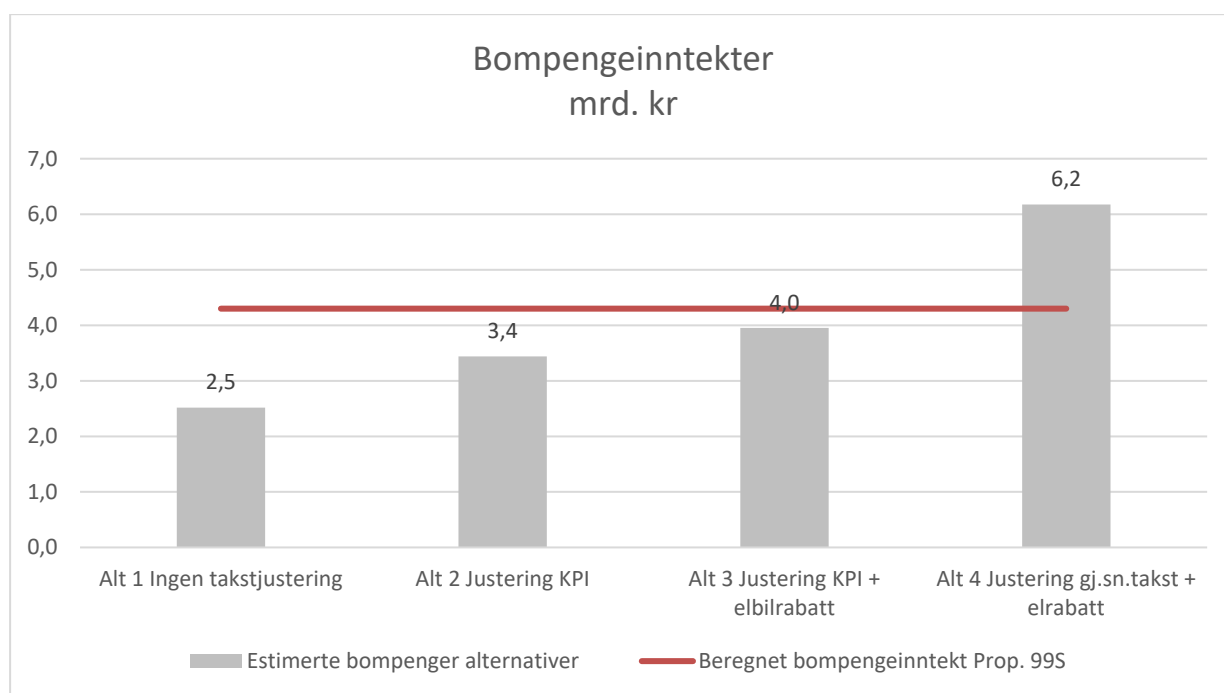
Det er utført en analyse av bompengeinntekter basert på erfaringstall hittil, for å estimere totale disponible bompengeinntekter til bypakkens investeringsprosjekter. Fire ulike scenarier for takstjustering er analysert, og viser følgende estimerte bompengeinntekter:

Alt. 1) Uten KPI-justering = Bompengeinntekter 2,5 mrd. 2023-kr

Alt. 2) Med KPI-justering = Bompengeinntekter 3,4 mrd. 2023-kr

Alt. 3) Med KPI-justering og justering av elbil-rabatt = Bompengeinntekter 4,0 mrd. 2023-kr

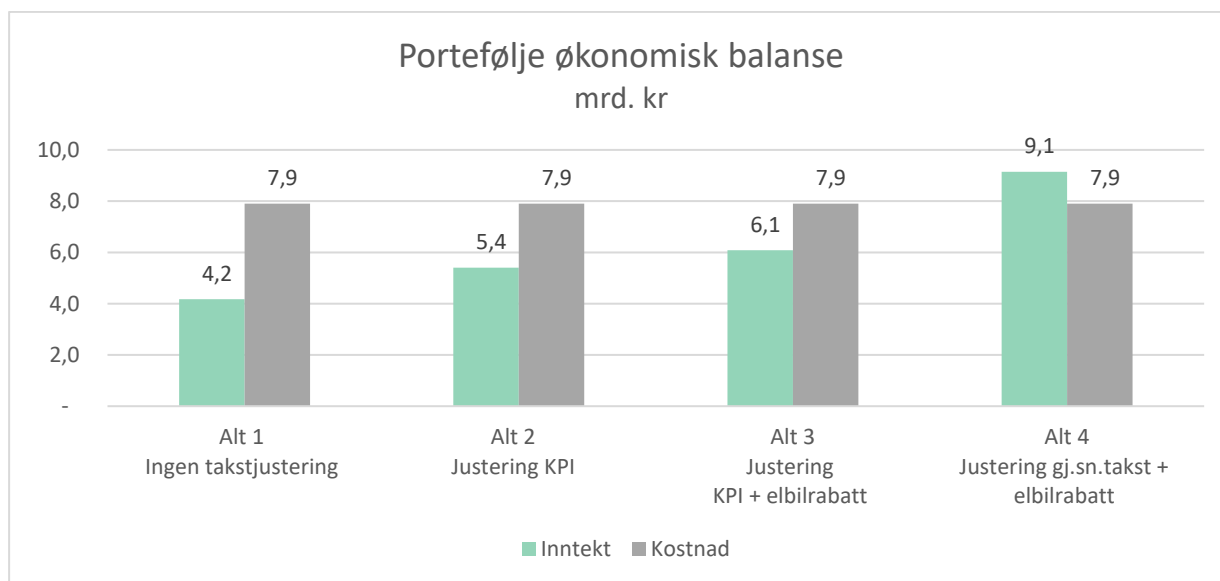
Alt. 4) Med justering av elbilrabatt og justering av gjennomsnittstakst = 6,2 mrd.2023-kr

Figur 1: Bompengeinntekter alternativ 1- 4 sett opp mot estimert bompengeinntekt

Bompengeinntektene er førende for bypakkens totale inntektsnivå. Basert på de fire alternative nivåene for bompengeinntekter er det laget en analyse av totalt finansieringsnivå for bypakken. Nivå på faktisk finansiering vil avhenge av hvilke prosjekter man faktisk prioriterer til gjennomføring, og de prioriterte prosjektenes finansieringskilder. Totalt estimert finansieringsnivå er sammenstilt med bypakkens totale kostnadsnivå i figur 2 under.

Nivå på faktiske kostnader vil avhenge av hvilke prosjekter man faktisk prioriterer til gjennomføring, samt finansieringskilder og nivå på økonomiske rammer for disse.

Figur 2: Bypakkens portefølje kostnadsnivå mot alternative estimerte inntektsnivå

Bypakkens gjennomføring av samferdselsprosjekter skal tilpasses disponible midler og tilgjengelig finansiering. Jamfør figur 2 over er det store variasjoner i hvor mange av bypakkens samferdselsprosjekter man kan gjennomføre basert på hvilke valg man gjør for inntektsiden.

Bypakkens stortingsproposisjon er basert på lokalpolitiske vedtak. De lokalpolitiske vedtakene som ligger til grunn for bypakken sier følgende om bompengetakstene:

«Takstene skal evalueres etter ett års drift og evt. justeres slik at den gjennomsnittlige taksten opprettholdes. Takstene justeres i samsvar med prisutviklingen.»

Styringsgruppen gav gjennom sak 06 / 23 3 «Finansiering» signaler om at det, på nåværende tidspunkt, ikke er ønskelig å justere gjennomsnittstaksten opp til nivået som var forutsatt i Prop. 99S. Det fremmes derfor gjennom denne saken ikke forslag om å justere gjennomsnittstaksten, men kun forslag om å justere takstene i henhold til utvikling i konsumprisindeks i tråd med tidligere lokale vedtak, samt å redusere elbilrabatten i tråd med nye nasjonale retningslinjer for elbiltakster i bomsystemer.

De ulike takstene for de fire alternativene er presentert i tabell 1 under.

Tabell 1: Oversikt takst ved de fire ulike alternativene

Alternativer bompengefinansiering (i kroner)		Grunntakst			Rushtidsavgift		
		Fullpris grunntakst	Fossil takst m/brikke	Elbil m/brikke	Fullpris rushtid	Rushtid m/brikke	Rushtid elbil
Alt 1	Ingen takstjustering	12,00	9,60	4,80	36,00	28,80	14,40
Alt 2	Justering KPI	14,00	11,20	5,60	42,00	33,60	16,80
Alt 3	Justering KPI + elbilrabatt	14,00	11,20	7,84	42,00	33,60	23,52
Alt 4	Justering gj.sn.takst + elrabatt	20,00	16,00	11,20	60,00	48,00	33,60

Forslag 1: Konsumprisindeksjustering av takster

Bompengene er gjennom Prop. 99S - og gjennom tilhørende lokale vedtak - forutsatt justert i henhold til utvikling i konsumprisindeks (KPI).

Bakgrunnen for justeringsmekanismen er å sikre best mulig balanse mellom bypakkens kostnader og bypakkens inntekter.

Bypakkens investeringskostnader indeksjusteres i takt med utvikling i byggekostnadsindeks. For å sikre balanse i prosjektporteføljen er det lagt til grunn at bompengetakstene også skal indeksjusteres.

Uten indeksjustering av takstene vil bypakken få betydelig mindre midler enn estimert til å gjennomføre miljøvennlige samferdselsprosjekter. Dette jamfør figur 1 og 2 over.

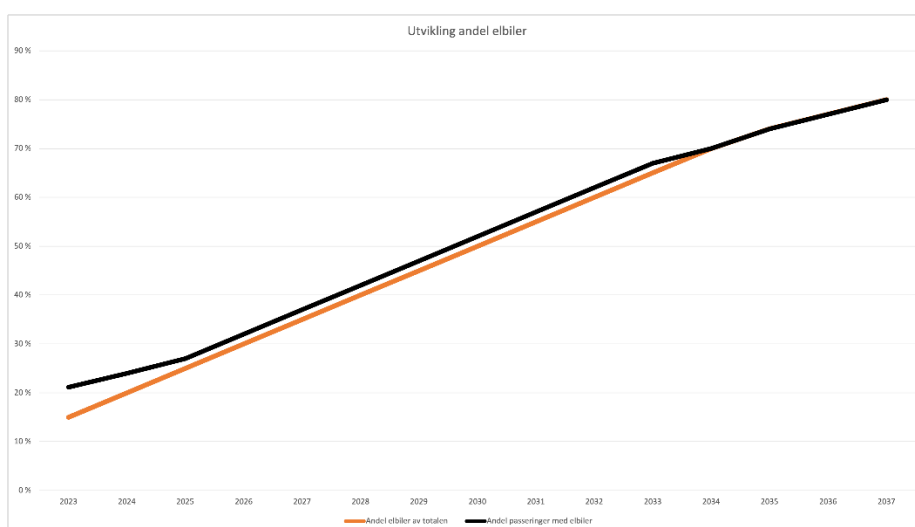
Figur 1 over viser at mangel på forutsatt konsumprisindeksjustering medfører et totalt inntektsbortfall på 0,9 mrd.kr bompenger sett opp mot erfaringsbasert inntektsnivå fra oppstartsåret. Jamfør figur 2 tilsvarende dette 1,2 mrd. kr i total finansiering.

Justering av takster i henhold til utvikling i konsumprisindeks vil gi takster i 2025 jamfør alternativ 2 i tabell 1 over.

Forslag 2: Reduksjon av elbilrabatt fra 50 % til 30 % rabatt

Elbilandelen i Tromsø ble i Prop. 99S estimert til 6 % av alle passeringer i bomsystemet. Basert på erfaringstall fra 2023 ser vi at gjennomsnittlig elbilandel for 2023 var på 22 %.

Elbilandelen er økende gjennom året, og forventes å øke ytterligere i årene som kommer. Forventet utvikling i elbilandel fremkommer av figur 2 under, der vi ser en utvikling i elbilandel som går fra om lag 20 % i 2023, 40 % i 2028, 50 % i 2030 og 80 % i 2037.

Figur 2: Utvikling i elbilandel og andel elbiler i trafikken

Elbiler i Tromsø har en rabatt på 50 % av takst. Elbilrabatten kommer i tillegg til «brikkerabatt» på 20 %.

Den observerte inntektssvikten i bypakken etter oppstartsåret kan i stor grad tilskrives den økte elbilandelen sett opp mot den estimerte elbilandelen. Inntektssvikten vil være økende over tid, i takt med den forventede utviklingen i elbilandel.

I Statsbudsjett 2023 åpnes det for å redusere elbilrabatten fra 50 % til 30 % i bomssystemer. Dette med bakgrunn i den nasjonale utviklingstrenden med at andelen el-biler øker raskere enn tidligere estimert.

Elbilandelen vil med stor sannsynlighet, innen relativt få år, utgjøre hovedparten av bilparken. Dette forventes å påvirke bypakker og byveksttalemåter gjennom to mekanismer:

- Reduserte inntekter til å gjennomføre miljøvennlige samferdselsprosjekter
- Redusert måloppnåelse gjennom svekket incentiv til å endre reisevaner

Sistnevnte punkt er knyttet til observasjoner fra bomssystemene som tyder på at elbiler kjører mer enn fossilbiler, og at bompenger som restriktivt virkemiddel blir mindre effektivt etter hvert som elbilandelen øker samtidig som elbiler har en sterkt rabattert ordning. Dette understøttes av BPS sine observasjoner som viser at elbilandel i Tromsø er økende, og at andelen elbiler er størst i rushtid. Også Fremtind Service sine tall for 2023 viser en skjevhet i bilbruk, med at deres fossilbilkunder i Tromsø hadde i gjennomsnitt 788 passeringer, mens deres elbilkunder i gjennomsnitt hadde 1295 bomplasseringer.

Med en reduksjon av elbilrabatt vil man kunne komme nærmere forutsatt gjennomsnittstakst, og dermed inntektsforutsetningen for bypakkens investeringsprosjekter. Nullutslippskjøretøy vil da betale 70 % av ordinær takst. I tillegg kommer 20 % brikkerabatt. Elbiler vil fortsatt kjøre med en betydelig rabatt sammenliknet med bensin og dieselbiler, samtidig som man reduserer inntektssvikten som følger av den uforutsette høye elbilandelen.

Det er flere byer som allerede har redusert rabatten for el-biler, blant andre er det gjort på Nord-Jæren med iverksetting fra 1.1.2024. El-bil rabatten er redusert også i Bypakke Bodø, og det er tilsvarende sak under behandling i bypakke Harstad og i bypakke Ålesund.

Ved å gjennomføre justeringen av elbilrabatt vil bompengene øke til om lag 4,0 mrd.kr jamfør figur 1. Jamfør figur 2 tilsvarer dette 6,1 mrd. kr i total finansiering.

Justering av elbilrabatt fra 50 % til 30 % rabatt, i tillegg til justering av takster i henhold til utvikling i konsumprisindeks, vil gi takster i 2025 jamfør alternativ 3 i tabell 1 over.

Basert på styringsgruppens tilbakemelding i møtet 7 desember 2023 er det gjort et utvidet analysearbeid for å se på økonomiske effekter av ulik tidsmessig innføring av reduksjon av elbilrabatt fra 50 % til 30 %. Analysen tar utgangspunkt i at elbilrabatten reduseres fra 50 % til 30 % fra 2025, og ser på effekt av å utsette justering av elbilrabatten til 2026 eller 2027. Analyser tar utgangspunkt i en utvikling i elbilandel som går fra om lag 20 % i 2023, 40 % i 2028, 50 % i 2030 og 80 % i 2037.

Analysen viser en reduksjon på om lag 16 mill.kr i bompenger ved å utsette justering fra 2025 til 2026, og en reduksjon på om lag 36 mill.kr i bompenger ved å utsette justering fra 2025 til 2027.

Tabell 3: Totalt estimerte bompengainntekter v/ tre ulike tidspunkt for justering av elbilrabatt

Alternativer tidspunkt for justering av elbilrabatt fra 50 % til 30 %	Netto disponible bompenger i mill.kr	Sum total endring ved utsettelse av justering i mill.kr
Alt 2025 - Elbilrabatt 30 % fra 2025 (ink. KPI)	3 919	
Alt 2026 - Elbilrabatt 30 % fra 2026 (ink. KPI)	3 903	(16)
Alt 2027 - Elbilrabatt 30 % fra 2027 (ink. KPI)	3 883	(36)

Videre saksgang

Videre saksgang ved beslutning om justering av takster i henhold til utvikling av konsumprisindeks, samt beslutning om reduksjon av elbilrabatt, vil være som følger:

- a) Konsumprisindeksjustering: Ved godkjenning i styringsgruppen av takstjustering i henhold til utvikling i konsumprisindeks, vil BPS Nord få fullmakt til å gjennomføre prisjustering når utviklingen utgjør en hel krone mot grunntaksten, begrenset oppad til prisstigningen.
- b) Reduksjon av elbilrabatt: Ved godkjenning i styringsgruppen vil saken oversendes til kommunestyret og fylkesting for lokalpolitisk behandling, før saken oversendes til bompengeselskapet som vil søke vegdirektoratet om takstendring.